

KAPITULO VII NASYONAL NGA KOMISYON SA MGA LUMAD (NCIP)

GIPADAYAG ni SEC. 38. National Commission on Indigenous Cultural

Communities/Indigenous Peoples (NCIP). - Aron matuman ang mga polisiya nga gilatin dinhi, kinahanglang mugnaon ang National Commission on ICCs/IPs (NCIP), nga mao ang nag-unang ahensya sa gobyerno nga responsable sa pagporma ug pagpatuman sa mga polisiya, plano ug programa sa pagpasiugda ug pagpanalipod sa mga katungod ug kaayohan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug ang pag-ila sa ilang ancestral domains ingon man sa ilang mga katungod niini.

GIPADAYAG ni SEC. 39. Mandate. - Ang NCIP kinahanglang manalipod ug magpasiugda sa interes ug kaayohan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga may pagtagad sa ilang mga pagtuo, kostumbre, tradisyon ug institusyon.

GIPADAYAG ni SEC. 40. Komposisyon. - Ang NCIP mahimong usa ka independenteng ahensya ubos sa Opisina sa Presidente ug gilangkuban sa pito (7) ka Komisyoner nga sakop sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad, usa (1) niini ang mahimong Chairperson. Ang mga Komisyoner kinahanglang itudlo sa Presidente sa Pilipinas gikan sa listahan sa mga rekomendasyon nga gisumite sa tinuod nga ICCs/ IPs: Sa kondisyon, nga ang pito (7) ka Komisyoner kinahanglang itudlo ilabina gikan sa matag usa sa mosunod nga etnograpihong mga dapit: Rehiyon I ug Cordilleras, Rehiyon II, ang ubang bahin sa Luzon, Mga Grupo sa Isla lakip ang Mindoro, Palawan, Romblon, Panay; Northern ug

11

Kasadpang Mindanao; Habagatan ug Sidlakang Mindanao; ug Central Mindanao: Sa ato pa, nga labing menos duha (2) sa pito (7) ka Komisyoner mga babaye.

GIPADAYAG ni SEC. 41. Kwalipikasyon, Pagdumala, Kompensasyon. - Ang Chairperson ug ang unom (6) ka Komisyoner kinahanglang mag-apil sa natural born Filipino citizens, bonafide nga membro sa ICCs/Katawhang Lumad nga gi-certify sa iyang tribo, ekspersyensiyado sa ethnic affairs ug kinsa nagtrabaho sulod sa labing menos napulo (10) ka tuig sa usa ka ICC/IP community ug/o bisan unsang ahensya sa gobyerno nga nalambigit sa ICC/IP, labing menos 35 anyos, edad ug edad: Gihatag, Nga labing menos duha (2) sa pito (7) ka mga Komisyoner ang mahimong membro sa Philippine Bar: Sa ato pa, ang mga membro sa NCIP mohupot sa katungdanan sulod sa tulo (3) ka tuig, ug mahimong ipailalom sa re-appointment alang sa laing termino: Gawas pa, nga walay tawo nga moalagad sulod sa kapin sa duha (2) ka termino. Ang pagtudlo sa bisan unsang bakante alang lamang sa wala pa matapos nga termino sa nag-una ug sa bisan unsang kaso nga ang usa ka membro dili itudlo o itudlo sa usa ka temporaryo o paglihok nga kapasidad: Kung, sa katapusan, Nga ang

Chairperson ug ang mga Komisyoner adunay katungod sa bayad subay sa Salary Standardization Law.

GIPADAYAG ni SEC. 42. Pagtangtang sa katungdanan. - Ang bisan kinsang membro sa NCIP mahimong tangtangon sa katungdanan sa Presidente, sa iyang kaugalingong inisyatiba o sa rekomendasyon sa bisan unsang lumad nga komunidad, sa dili pa matapos ang iyang termino alang sa kawsa ug human sa pagtuman sa gikinahanglan nga proseso sa balaod.

GIPADAYAG ni SEC. 43. Pagtudlo sa mga Komisyoner. - Ang Presidente motudlo sa pito (7) ka Komisyoner sa NCIP sulod sa kasiyaman (90) ka adlaw gikan sa pagka-epektibo niini nga Balaod.

GIPADAYAG ni SEC. 44. Gahum ug Kalihokan. - Aron matuman ang mandato niini, ang NCIP kinahanglang adunay mosunod nga mga gahom, hurisdiksyon ug gimbuhaton:

- a) Magsilbi nga nag-unang ahensya sa gobyerno diin ang mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad makapangayo ug tabang sa gobyerno ug isip medium, diin ang maong tabang mahimong mapaabot;
- b) Pagrepaso ug pag-assess sa mga kondisyon sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad lakip na ang mga kasamtangang balaod ug polisiya nga may kalabotan niini ug sa pagsugyot ug mga may kalabotan nga balaod ug polisiya aron matubag ang ilang papel sa nasudnong kalamboan;
- c) Sa paghimo ug pagpatuman sa mga polisiya, plano, programa ug proyekto alang sa ekonomikanhon, sosyal ug kultural nga kalamboan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug sa pagmonitor sa pagpatuman niini;
- d) Sa paghangyo ug pag-apil sa mga serbisyo ug suporta sa mga eksperto gikan sa ubang mga ahensya sa gobyerno o pag-employo sa mga pribadong eksperto ug mga consultant ingon nga gikinahanglan sa pagkab-ot sa mga tumong niini;
- e) Pag-isyu ug sertipiko sa yutang kabilin/titulo sa dominyo;
- f) Ipailalom sa kasamtangan nga mga balaod, sa pagsulod ngadto sa mga kontrata, mga kasabotan, o kahikayan, uban sa gobyerno o pribado nga mga ahensya o mga entidad ingon nga gikinahanglan aron sa pagkab-ot sa mga tumong niini nga Act, ug ubos sa pag-uyon sa Presidente, sa pagkuha sa mga pahulam gikan sa gobyerno nga mga institusyon sa pagpahulam ug uban pang mga institusyon sa pagpahulam aron sa paggasto sa mga programa niini;

12

g) Aron makigsabot alang sa mga pundo ug sa pagdawat sa mga grant, donasyon, mga gasa ug/o mga kabtangan sa bisan unsa nga porma ug gikan sa bisan unsa nga tinubdan, lokal ug internasyonal, ubos sa pag-uyon sa Presidente sa Pilipinas, alang sa kaayohan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug mangalagad niini sumala sa mga termino niini; o kung walay bisan unsang kondisyon, sa ingon nga paagi nga nahiuyon sa interes sa

mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ingon man sa kasamtangang mga balaod;

h) Pag-coordinate sa mga programa ug proyekto sa kalamboan para sa pag-uswag sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug sa pagdumala sa hustong pagpatuman niini;

i) Pag-convene sa mga periodic convention o assemblies sa mga IPs para repasuhon,

pag-assess ug pag-propose og mga polisiya o plano;

j) Pagtambag sa Presidente sa Pilipinas sa tanang butang nga may kalabutan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug sa pagsumite sulod sa kan-uman (60) ka adlaw human sa pagtapos sa matag tuig sa kalendaryo, usa ka taho sa mga operasyon ug mga nahimo niini;

k) Aron isumite sa Kongreso ang angay nga mga sugyot sa lehislatibo nga gituyo aron ipatuman ang mga palisiya sa ilawom sa kini nga Balaod;

l) Pag-andam ug pagsumite sa angay nga badyet sa Opisina sa Presidente;

m) Pag-isyu ug tukma nga sertipikasyon isip pre-kondisyon sa paghatag ug permit, pag-arkila, paghatag, o bisan unsang susamang awtoridad alang sa disposisyon, paggamit, pagdumala ug paggahin sa bisan unsang pribadong indibidwal, korporasyon nga entidad o bisan unsang ahensya sa gobyerno, korporasyon o subdibisyon niini sa bisan unsang bahin o bahin sa ancestral domain nga gikonsiderar ang consensus approval sa ICCs/IP;

n) Pagdesisyon sa tanang apela gikan sa mga desisyon ug mga buhat sa tanang nagkalain-laing buhatan sulod sa Komisyon;

o) Aron ipahibalo ang gikinahanglan nga mga lagda ug regulasyon alang sa pagpatuman niini nga Balaod;

p) Sa paggamit sa ubang mga gahum ug mga gimbuhaton nga mahimong imando sa Presidente sa Republika sa Pilipinas; ug

q) Pagrepresentar sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Pilipino sa tanang internasyonal nga mga komperensya ug mga kombensiyon nga may kalabotan sa mga lumad ug uban pang may kalabutan nga mga kabalaka.

GIPADAYAG ni SEC. 45. Accessibility ug Transparency. - Ubos sa mga limitasyon nga mahimong gihatag sa balaod o sa mga lagda ug regulasyon nga giproklamar subay niini, ang tanan nga opisyal nga mga rekord, mga dokumento ug mga papel nga may kalabotan sa opisyal nga mga aksyon, mga transaksyon o mga desisyon, ingon man ang mga datos sa panukiduki nga gigamit ingon basihan sa pagpauswag sa palisiya sa Komisyon mahimong magamit sa publiko.

GIPADAYAG ni SEC. 46. Mga opisina sulod sa NCIP. - Ang NCIP kinahanglan adunay mga musunod nga mga opisina nga responsable sa pagpatuman sa mga palisiya nga gihatag pagkahuman:

a) Opisina sa Ancestral Domains - Ang Opisina sa Ancestral Domains maoy responsable sa pag-ila, delineasyon ug pag-ila sa yutang kabilin/mga dominyo. Kini usab ang responsable sa pagdumala sa yutang kabilin/mga dominyo subay sa usa ka master plan ingon man ang

pagpatuman sa mga katungod sa ancestral domain sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga gihatag sa

Kapitulo III niini nga Balaod. Mag-isyu usab kini, sa gawasnon ug naa say nahibaw-an nga pagtugot sa hingtungdan nga mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad, sertipikasyon sa dili pa ang paghatag ug bisan unsang lisensya, pag-arkila o permiso alang sa pagpahimulos sa mga natural nga kahinguhaan nga makaapekto sa interes sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad o sa ilang mga yutang kabilin ug sa pagtabang sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad sa pagpanalipod sa teritoryal nga integridad sa

tanang ancestral domain. Kini usab mobuhat sa uban nga mga gimbuhaton nga gikonsiderar sa Komisyon nga angay ug gikinahanglan;

b) Opisina sa Polisiya, Pagplano ug Pagpanukiduki - Ang Sa mga Kuto sa Polisiya, Pagplano ug Pagpanukiduki mao ang responsable sa pagporma sa angay nga mga palisiya ug programa alang sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad sama sa, apan dili limitado sa, pag-ugmad sa Lima ka Tuig nga Master Plan para sa mga ICC/Katawhang Lumad. Ang maong plano kinahanglang moagi sa proseso nga matag lima ka tuig, ang Komisyon maningkamot sa pagtimbang-timbang sa plano ug maghimog mga sangpotanan subay sa nag-usab-usab nga mga sitwasyon. Ang Opisina kinahanglang usab nga mohimo sa dokumentasyon sa naandan nga balaod ug magtukod ug magmentinar sa usa ka Research Center nga magsilbi nga tipiganan sa etnograpihong impormasyon alang sa pagmonitor, ebalwasyon ug pagporma sa polisiya. Kini motabang sa lehislatibo nga sanga sa nasudnong gobyerno sa pagporma sa angay nga lehislasyon nga makabenepisyo sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad;

c) Opisina sa Edukasyon, Kultura ug Panglawas - Ang Opisina sa Kultura, Edukasyon ug Panglawas maoy responsable sa epektibong pagpatuman sa edukasyon, kultural ug giabangan nga mga katungod sama sa gihatag niini nga Balaod. Kini motabang, magpasiugda ug mosuporta sa mga eskwelahan sa komunidad, pormal ug dili pormal, para sa kaayohan sa lokal nga lumadnong komunidad, ilabina sa mga dapit diin ang kasamtangan nga mga pasilidad sa edukasyon dili maabot sa mga miyembro sa lumad nga grupo. Kini modumala sa tanang mga programa sa scholarship ug uban pang mga katungod sa edukasyon nga gituyo alang sa mga benepisyaryo sa ICC/IP sa pakig-alayon sa Department of Education, Culture and Sports ug sa Commission on Higher Education. Kini mohimo, sulod sa mga limitasyon sa anaa nga gahin, usa ka espesyal nga programa nga naglakip sa lengguwahe ug bokasyonal nga pagbansay, panglawas sa publiko ug programa sa pagtabang sa pamilya ug giabangan nga mga sakop.

Kinahanglang usab nga ilhon niini ang mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga adunay potensyal nga pagbansay sa propesyon sa panglawas ug dasigon ug tabangan sila sa pagpalista sa mga eskwelahan sa medisina, nursing, physical therapy ug uban pang mga kaalyado nga kurso nga may kalabotan sa propesyon sa panglawas.

Alang niini nga katuyoan, ang NCIP kinahanglang nga magbutang ug usa ka representante sa matag usa sa giingon nga mga opisina nga personal nga mobuhat sa nauna nga buluhaton ug kinsa ang makadawat mga reklamo gikan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug mapugos nga aksyon gikan sa angay nga ahensya. Kinahanglang usab nga bantayan niini ang mga kalihokan sa National Museum ug uban pang susamang ahensya sa gobyerno nga

kasagarang gituyo sa pagdumala ug presensya sa mga makasaysayanon ug arkeolohiko nga artifact sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug mahimong responsable sa pagpatuman sa uban pang mga gimbuhaton nga mahunahuna sa NCIP nga angay ug gikinahanglan;

d) Opisina sa Socio-Economic Services ug Espesyal nga Kabalaka. - Ang Opisina sa Socio-Economic Services ug Espesyal nga Kabalaka magsilbi nga Opisina diin ang NCIP makig-alayon sa mga hingtungdan nga ahensya sa gobyerno nga espesyal nga gitahasan sa pagpatuman sa lain-laing mga bata kang socio-economic nga serbisyo, mga polisiya, mga plano ug mga programa nga nakaapekto sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad aron masiguro nga ang mao usab husto ug direktang natagamtaman nila. Kini usab

ang responsable sa uban pang mga gimbuhaton nga mahunahuna sa NCIP nga angay ug kinahanglan;

e) Opisina sa Empowerment ug Human Rights - Ang Opisina sa Empowerment ug Human Rights kinahanglang magsiguro nga ang mga lumad nga sociopolitical, kultural ug ekonomikanhon nga mga katungod gitahud

14

ug giila. Kinahanglang segurohon niini nga ang mga mekanismo sa pagpalig-on sa kapasidad matukod ug ang mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad mahatagan sa matag kahigayonan, kon ilang pilion, sa pag-apil sa tanang lebel sa paghimog desisyon. Kinahanglan usab nga siguruhon niini nga ang mga bata kang tawhanong katungod, ug uban pang mga katungod nga mahimong matino sa NCIP, ubos sa naglungtad nga mga balaod, mga lagda ug regulasyon, gipanalipdan ug gipasiugda;

f) Opisina sa Administratibo - Ang Opisina sa Administratibo maghatag sa NCIP og ekonomikanhon, episyente ug epektibo nga mga serbisyo nga may kalabotan sa mga personahe, pinansya, mga rekord, kagamitan, seguridad, mga suplay ug mga may kalabutan nga serbisyo. Kini usab ang modumala sa Ancestral Domains Fund; ug

g) Legal Affairs Office- Adunay usa ka Legal Affairs Office nga magtambag sa NCIP sa tanang legal nga mga butang mahitungod sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug maoy responsable sa paghatag sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad og legal nga tabang sa litigasyon nga naglambigit sa interes sa komunidad. Maghimo kini og pasiuna nga imbestigasyon base sa mga reklamo nga gipasaka sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad batok sa usa ka natural o huridical nga tawo nga gituohang nakalapas sa mga katungod sa ICCs/UPs. Pinasikad sa mga nakaplakan niini, kini ang magpasiugda sa pagpasaka sa angay nga legal o administratibong aksyon ngadto sa NCIP. GIPADAYAG ni SEC. 47. Ubang mga Opisina. - Ang NCIP adunay gahum sa paghimo ug dugang nga mga opisina nga maisip nga gikinahanglan ubos sa kasamtangan nga mga lagda ug regulasyon.

GIPADAYAG ni SEC. 48. Regional ug Field Offices. - Ang mga kasamtangang rehiyonal ug field offices magpabilin nga molihok ubos sa gipalig-on nga istruktura sa organisasyon sa NCIP. Ang ubang mga field offices pagahimoon bisan asa nga angay ug ang sumbanan sa staffing niini itakda sa NCIP: Basta, nga sa mga probinsya diin adunay mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad apan walay natad sa mga buhatan, ang NCIP magtukod ug

mga field office sa maong mga probinsya.

GIPADAYAG ni SEC. 49. (Opisina sa Executive Director. - Ang NCIP magmugna sa Opisina sa Executive Director nga magsilbing secretariat niini. Ang buhatan pagapangunahan sa usa ka Executive Director nga itudlo sa Presidente sa Republika sa Pilipinas sa rekomendasyon sa NCIP sa usa ka permanente nga basehan. Ang staffing pattern sa buhatan kinahanglang matino sa NCIP ubos sa kasamtangan nga mga lagda ug regulasyon.

GIPADAYAG ni SEC. 50. Konsultatibo nga Lawas. - Usa ka lawas nga gilangkuban sa mga tradisyonal nga mga lider, mga tigulang ug mga representante gikan sa kababayan-an ug kabatan-onan nga sektor sa lain-laing mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ang pagahimoon sa NCIP matag karon ug unya aron sa pagtambag niini sa mga butang nga may kalabutan sa mga problema, pangandoy ug interes sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad.

Revision #1

Created 1 June 2025 05:29:08 by MaharlikanWatchman

Updated 1 June 2025 05:29:38 by MaharlikanWatchman